

Den spættede sæl

Indhold

Den spættede sæl	3
Hvordan ser den spættede sæl ud	4
Hvordan kan sælerne holde varmen?	6
Hvad æder den spættede sæl?	7
Den spættede sæls unger	8
Hvad er en hyler	10
Er den spættede sæl et skadedyr?	11
Pas på sælerne	12
Sælordbog - den spættede sæl	15

Sæl-info:

www.sns.dk

www.hvaler.dk

www.dmu.dk

www.danske-dyr.dk

Den spættede sæl

Den spættede sæl er den mest almindelige sæl i Danmark. Den findes de steder, hvor den kan ligge på land i fred for mennesker. Det kan fx være sandbanker, småøer, sandstrande og rev.

I Vadehavet er der mange steder, hvor de kan være i fred og det er en af grunde til at der er mange sæler her.

I den danske del af Vadehavet, blev der i 2008 talt op til 3000 dyr.

Den spættede sæl bliver tilsyneladende i de samme områder sommer og vinter hele livet.

Hvordan ser den spættede sæl ud?

Den kan veje op til 100 kg og blive op til 2 meter lang. Den spættede sæl er god til at svømme. Kroppen er *strømlinet*, dens luffer er korte og den har en kort pels. Det betyder, at den kan bevæge sig hurtigt gennem vandet.

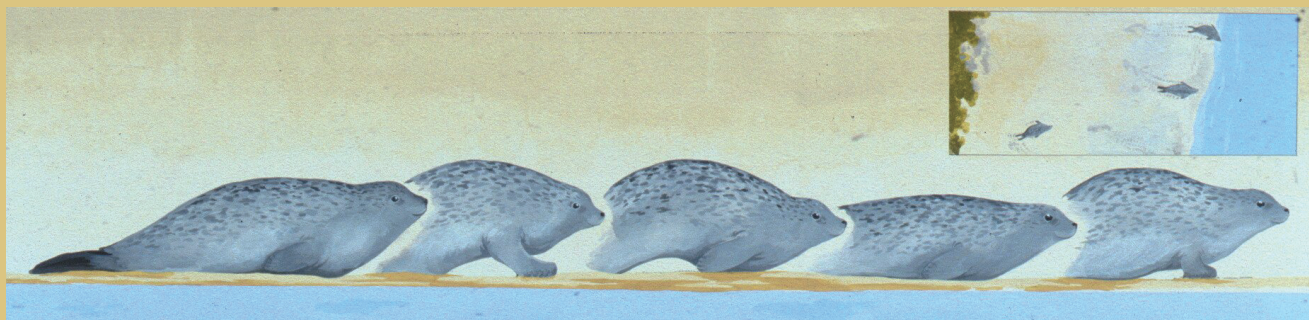
Det er op til 800 gange mere besværligt for et menneske at bevæge sig i vand end i luft. Prøv blot at løbe en tur i strandkanten!

Du kan sammenligne for- og baglufferne med arme og ben hos mennesket. I vand bruges forlufferne til at styre med. Mellem tæerne på baglufferne er der *svømmehud*. Når sælen spreder tæerne, kan den ved at bevæge lufferne fra side til side skubbe vandet og på den måde få fart på under vandet.

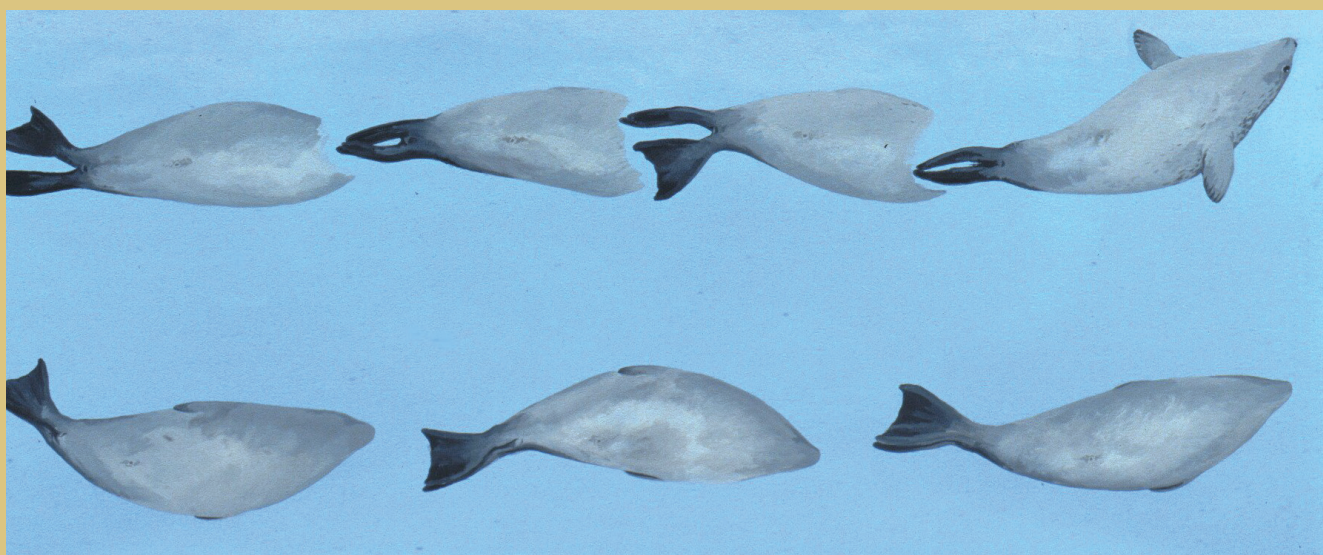
Dykning er sælens speciale. Den kan være neddykket i op til 20 minutter.

Hvor længe tror du, at et menneske kan være under vand uden at trække vejret?

Sådan bevæger den spættede sæl sig på land.

Sådan bevæger den spættede sæl sig i vand

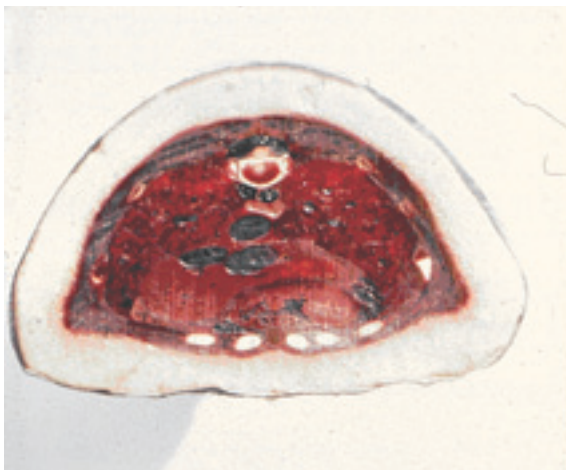
Hvordan kan sælerne holde varmen?

Ligesom mennesket har sælen en *kropstemperatur* på ca. 37 grader Celsius. Sæler fryser ikke under vandet, selvom pelsen er tynd. Den har nemlig et 3-4 cm tykt spæklag (fedt), der *isolerer* mod kulden.

Hvis ikke sælen får nok at æde, bliver den nødt til at tære på sit spæklag og så risikerer den at blive afkølet og svækket.

Hvis du skulle falde i det kolde hav, skal du skynde dig at komme op. I rigtig koldt vand kan du kun overleve i 10-15 minutter – selvom du har en redningsvest på!

Her kan du se to sæler, som er skåret over:

En sæl med et tydeligt tykt spæklag

En sæl næsten uden spæk

Hvad æder den spættede sæl?

Den spættede sæl æder fisk. Den kan fange de fleste typer af fisk, og undersøgelser har vist, at den foretrækker bestemte fisketyper i bestemte områder. Nogle steder æder den flest sild, andre steder er det skrubber eller andre fladfisk. Man kan sige, at de æder de fiskearter, der findes i et område.

Fiskene gribes med munden og sluges straks efter. Tænderne bruges til at holde fast med og ikke til at tygge med. Dagligt kan en spættet sæl æde omkring 3-5 kg fisk.

Den spættede sæls unger

Hunnen føder normalt én unge om året i juni eller juli måned. Det lyder ikke af meget, men til gengæld kan en spættet sæl leve i over 30 år og normalt få en unge hvert år fra den er kønsmoden. Den nyfødte sælunge er stor og den kan veje over 10 kg og være op til 95 cm lang.

Selvom sælungen straks efter fødslen er i stand til at svømme, holder den sig tæt til moderen i de første 3-4 uger. Sælmælken, der er livsvigtig for ungen, kan kun drikkes på land. Det er vigtigt, at de ikke forstyrres, mens der dies. Hvis ungen ikke får mælk én dag, vil den kunne tabe op til 200 gram i vægt. Den fede mælk gør, at sælungen i løbet af dieperioden kan tage op til 25 kg på i vægt eller næsten tredoble sin fødselsvægt.

På de op til 4 uger ungen drikker mælk, bliver det livsvigtige spæklag bygget op. Efter dieperioden taber ungen op til 10 kg, fordi den skal bruge energi på at lære at fange fisk og holde varmen.

Moderen forlader sin unge efter dieperioden, og herefter er den blot en sæl blandt andre.

I sensommeren parrer den spættede sæl sig, og så går der næsten et år, inden hunsælen føder. Fødslen finder sted i juni-juli måned. På ganske få minutter fødes ungen og hunnen klarer det alene. På 4 uger taber hunnen sig op til 30 kg. *Hvad tror du det ville betyde, hvis sælen fødte mere end én unge ad gangen?*

I august måned skal den spættede sæl af med sin gamle pels. Dette kaldes at fælde. Fældningen gør, at sælen opholder sig mere på land i denne periode.

Hvad er en hylér?

En sælunge, der er forladt af moderen, hylér ligesom menneskets spædbørn. Hvis mennesket skræmmer en hunsæl med unge, forlader hun ungen. Hun bliver ikke liggende og beskytter ungen. Hun vil prøve at finde ungen igen ved hjælp af hylene og derefter lugten. Hvis det er stormvejr og sælbankerne oversvømmes, kan det være svært for hunsælen og den nyfødte unge at finde hinanden. Hvis ikke de finder hinanden, vil ungen dø af sult og indtil da hyle ynkeligt.

Er den spættede sæl et skadedyr?

Tidligere blev den spættede sæl set som et skadedyr af fiskerne. Det skyldtes, at de åd af fiskernes fangst og måske skræmte nogle af fiskene bort. De kunne også finde på at ødelægge fangstredskaberne. Skaderne skete oftest på mindre redskaber. Det sker naturligvis stadig i dag. Den spættede sæl kan godt finde på at tage torsk eller fladfisk ud af net og så komme til at ødelægge garnene. Større fisk bides i stykker, og så kan fiskerne ikke sælge dem og må derfor smide dem ud igen.

Men fiskenet kan også være til fare for sælerne, og en del sæler drukner i ruser eller bliver trukket ind i net hvert år. Selvfølgelig er den spættede sæl i konkurrence med nogle af fiskerne. Nogen steder kan det derfor være nødvendigt, at skyde nogle enkle dyr væk fra et område, hvis de er særlig slemme til at æde fangsten. Dog ikke i Vadehavet. Her er de helt fredet – bl.a. fordi

vadehavsløndene Danmark, Tyskland og Holland, har aftalt, at de vil beskytte sælerne. Om den spættede sæl er et skadedyr afhænger altså af, øjnene der ser.

Fra 1889-1927 gav man præmier for at nedlægge en sæl. I tiden omkring 2. Verdenskrig blev der skudt over 500 sæler om året i Danmark. I 1977 blev den spættede sæl fredet i hele Danmark.

I dag er det vigtigt, at vi mennesker undersøger og studerer den spættede sæl. Derfor bliver der bl.a. talt sæler fra fly og nogle sæler bliver udstyret med satellitsendere, så man kan se hvor, de befinder sig. Der bliver også indsamlet døde sæler, som bl.a. bliver undersøgt for sygdomme.

Pas på sælerne!

Når mennesket glemmer at respektere naturen og den spættede sæl, kan det betyde, at den får dårligere levevilkår! Når vi forurener, kan vi ødelægge livet i havet. Når vi støjer og forstyrrer, ødelægger vi dens muligheder for at yngle i et område. Hvis vi tillader jetski eller jagt i de områder hvor sælerne yngler, vil en stor del af dem sandsynligvis forsvinde der fra.

Husk altid:

- Hold afstand til sandbanker hvor der ligger sæler. Når sælerne bliver opmærksomme og hæver hovedet, skal man ikke komme nærmere!
- Hold fingrene fra hylere – giv hunsælen en chance for at finde den!
- Foruren ikke – hverken med affald, støj eller miljøgifte.
- Sælen kan ikke bare flytte et andet sted hen eller finde andre måder at leve på!

Leksikon – Den spættede sæl

Alder: En spættet sæl kan i naturen blive mindst 36 år gammel. Alderen bestemmes ved hjælp af sælernes tænder.

Blod: Sælens blod er meget mørkt, fordi blodet har et stort indhold af et stof der hedder *hæmoglobin*. Hæmoglobin er det stof, der sørger for, at sælen kan optage ilt. Sælerne har næsten dobbelt så meget blod, som et menneske med samme vægt.

Die: Når en sælunge eller et andet pattedyr drikker mælk fra moderens dievorter – dier den.

Drægtig: Den spættede sæl er drægtig (gravid) i ca. 11 måneder. I Danmark føder de én unge om sommeren.

Dykke: Den spættede sæl kan blive under vandet i op til 20 minutter og den kan dykke ned til ca. 500 meters dybde.

Fart: Den kan svømme op til 35 km/t over kort afstand (en spurt) og 7-8 km/t over længere. Den kommer frem gennem vandet ved at bevæge baglufferne fra side til side.

Fjender: Store tandhvaler og hajer, men i de danske havområder har den stort set ingen fjender. Nogle spættede sæler drukner hvert år i fiskeredskaber (net og ruser). Tidligere var der jagt på sælerne i Vadehavet. Sælerne blev fredet i 1977.

Flok: Den spættede sæl foretrækker, at ligge mange sammen på sandbanker og rev.

Fældning: Den spættede sæl skifter hele pelsen sidst på sommeren. Det kaldes at fælde pelsen.

Fødekæde: En række organismer (planter og dyr), der æder hinanden. Fx bliver planteplankton ædt af dyreplankton, som bliver ædt af fx sild, som bliver ædt af en spættet sæl. Den spættede sæl er det sidste led i fødekæden.

Føde: Det sælen æder. Den spættede sæl er ikke kræsen, og den æder de fiskearter, der findes i det område den lever i. Den kan æde op til 5 kg fisk om dagen.

Fødsel: Den spættede sæl kan kun føde på land. Den bliver *kønsmoden* i 3-4-års alderen. Den føder derefter kun én unge om året.

Hyler: En sælunge, der har mistet kontakten til sin mor og derfor hyler højt. Den forsøger at få kontakt til moderen. *Man skal aldrig røre ved en hylar, da moderen kan være i vandet lige i nærheden!*

Isolering: Når man prøver at forhindre, at varmen forsvinder fra kroppen er det smart at bruge isolering. Sælerne bruger et tykt spæklag for at holde varmen. Spæk er fedt. Vi mennesker tager tøj på. Sælerne "tager spæk på".

Jagt: Den spættede sæl er fredet i Vadehavet og må ikke jages her!

Knurhår: Kan mærke og føle bevægelser i vandet. Sidder på hovedet omkring munden.

Kropstemperatur: Den spættede sæls kropstemperatur er 37 grader C ligesom menneskets.

Kønsmoden: Når sælen har en alder, hvor den kan få unger.

Levesteder: I Danmark ved kysterne i Vadehavet, Limfjorden, Kattegat og Østersøen.

Luffer: Forlufferne bruges til at styre med og baglufferne er "motoren", der driver sælen fremad.

Lugte: Den spættede sæl kan kende sin unge på lugten.

Længde: Op til 2 meter lang.

Mælk: Sælungen får den fede sælmælk (48 % i fedtindhold) de første 3-4 uger af sit liv. Den dier hos moderen på land.

Parring: Hannen bider sig fast i nakken på hunnen og parringen finder sted i vandet.

Pels: Den spættede sæls pels består af korte hår, der ligger sig tæt ind til huden, når den er våd.

Reservat: Et område hvor man vil beskytte dyr og/eller planter – kaldes også Naturreservat eller Vildtreservat.

Røde blodlegemer: Findes i blodet hos både dyr og mennesker. Indeholder stoffet *hæmoglobin*.

Spæklag: Lige under sælens hud findes spæklaget, der kan være op til 3-4 cm tykt.

Strømlinet: Dens spættede sæls krop har en form, der giver mindst mulig modstand når den svømmer gennem vandet. På den måde bruger den ikke så meget energi.

Svømmehud: Den hud der sidder mellem tæerne på lufferne. Findes hos mange dyr der lever i eller ved vand – som fx hos grøn frø, gråand eller odder.

Sælarter: Der findes 34 forskellige arter. Ringsælen er den mindste og den bliver op til 1,5 meter og vejer 100 kg. Søelefanten er den største og den kan blive op til 5 meter og veje 2.000 kg. I Danmark er der kun to der yngler – gråsæl og spættet sæl.

Sælbanker: Sandbanke hvor sælerne ofte ligger og hviler sig.

Søvn: Den spættede sæl kan sove hvor som helst. Hvis den sover i vand, stiger den op til vandoverfladen hvert 5-6 minut for at trække vejret.

Unge: Den spættede sæl føder kun én unge om året. Den vejer ca. 10 kg ved fødslen og kan være op til 95 cm lang. Den kan svømme straks efter fødslen.

Varmblodet: Sælen har den samme temperatur i kroppen hele tiden. Kaldes også ensvarm. Modsat vekselvarme dyr hvor man har næsten samme temperatur som omgivelserne. Alle pattedyr – også mennesker – er varmblodede.

Ægte sæl: Den spættede sæl er en ægte sæl. Der findes to andre grupper: Søløver og hvalrosser. De ægte sæler mangler de ydre ører.

Ører: Sælen hører meget godt og den kan høre op til 60.000 Hz (svingninger pr. sekund). Mennesket kan høre op til 20.000 Hz. Den får ikke vand i ørerne når den dykker, da den kan lukke ørerne.

Øjne: Sælen har store øjne og ser godt i det svage lys under vandet.

Tekst : Rene K. Rasmussen og Asbjørn Holm, Layout: Dorte Vind, Foto: Fiskeri- og Søfartsmuseet.

MIT VADEHAV. > DK

